

KSZTAŁCENIE GŁOSU DZIECKA

Śpiew na lekcjach sztuki jest jedną z najważniejszych form ekspresji wykonawczych, wpływa na szerzenie kultury muzycznej w społeczeństwie. Dodatkowo ćwiczenia ruchowe i oddechowe prowadzone w sposób prawidłowy podczas nauki śpiewania mają doskonałe działanie zdrowotne, wpływając dodatnio na rozwój młodego organizmu, zaś w perspektywie chronią przed wieloma przedwczesnymi schorzeniami.

Rozwój organów głosowych jest ściśle połączony i zależy od prawidłowego rozwoju fizycznego i psychicznego dziecka. Pielęgnowanie i rozwijanie głosu należy uważać za integralną część ogólnego wychowania człowieka, a pracę nad głosem powinno rozpocząć się już od najmłodszych lat. Stwierdzono bowiem, że różne przyczyny fizyczno-psychiczne i niektóre okoliczności zachodzące w życiu dziecka, mogą działać dodatnio i przyspieszająco lub hamująco na rozwój i zdrowotność głosu, a nawet w wysokim stopniu wpływać na jego jakość i piękno w okresie dziecięcym, a przy sprzyjających warunkach i w dojrzałym wieku.

Tak, jak ruch w różnych formach zabawowych i ćwiczeniach gimnastycznych jest nieodzownym, koniecznym czynnikiem w rozwoju fizycznym dziecka, tak różnorodna działalność organów głosowych jest także w wysokim stopniu potrzebną do normalnego i naturalnego rozwoju zdrowego i pięknego głosu dziecka.

Już w wieku niemowlęcym zauważyć można szeroką skalę różnych czynności organu głosowego. Nie jest to jeszcze śpiew, raczej krzyk czy pisk, które w pewnym stopniu uważać można za różnego rodzaju dźwięki w formie naturalnego wyżycia się. Przekonano się, że niemowlęta „zdrowo” krzyczące dobrze się rozwijają.

W następnej fazie rozwoju na pierwszy plan wyłania się zagadnienie mowy, która właściwie wywiera największy wpływ na wykształtowanie narządów głosowych. Z początku dziecko zaczyna gaworzyć, potem wydobywać różne dźwięki nieartykułowane, a w końcu wymawiać pojedyncze proste wyrazy.

W tym okresie i także następnym dziecko podczas zabaw wykrzykuje dźwięki interwałowe (najczęściej tercje). Są to już pierwsze nieświadome ćwiczenia głosowe.

Lata między 4 a 7 rokiem życia są okresem zabaw mających wielki wpływ na rozwój fizyczny i psychiczny dziecka. W tym okresie zaczyna już powtarzać łatwiejsze motywy, a nawet krótkie frazy osłuchanych melodii swego otoczenia. Są to już prawdziwe objawy artystycznego wyżycia się swoim własnym, naturalnym

instrumentem. Jeśli instynkt do zabaw ze śpiewem nie będzie przez dorosłych rozumiany i popierany, to dziecko straci ochotę do naturalnego wyżycia się w tej formie.

Najodpowiedniejszym i najpomyślniejszym wiekiem dla uczenia pieśni są lata między 3 a 8 rokiem życia. W tym czasie rozpoczynają się one uczyć śpiewu zbiorowo, a przyswojenie pewnych ilości piosenek nie sprawia im większych trudności.

Śpiew naturalny, prawidłowo prowadzony pod względem muzycznym i metodycznym, uwzględniający zainteresowania dzieci – jest ważnym i nieporównywalnym przeżyciem psychicznym. Równocześnie ze śpiewem pielęgnujemy i kształcimy głos dziecka, który stopniowo pod wpływem odpowiednio przystosowanych ćwiczeń wokalnych nabiera charakterystycznych cech pięknego głosu sopranowego; głos staje się lekki, miły, dźwięczny o przyjemnym brzmieniu. Skala głosu powoli, ale stopniowo rozszerza się w górę i w dół aż do pełnej stabilizacji w wieku dojrzałym.

Rozpiętość skali głosu dziecka zależna jest przede wszystkim od rozwoju, wzrostu i wielkości krtani i więzadeł głosowych; również wiek, płeć i rodzaj głosu wpływają na szerokość i objętość skali głosu. Zwykle głosy dzieci rozśpiewanych posiadają szerszą skalę od głosów nieszkolonych.

Podczas wyboru głosów do chóru szkolnego dyrygent musi poznać możliwości głosowe każdego dziecka. Na skutek nieprawidłowego szkolenia, umieszczenie dziecka w niewłaściwej grupie głosowej, nadmiernej eksploatacji w nazbyt trudnym repertuarze aparat głosowy dziecka może ulec nadwyżeniu.

Skale głosów dzieci polskich ustalono komisyjnie i jako obowiązujące podane są w programach zajęć umuzykalniających. Nauczyciel w doborze repertuaru, obok wartości literackich musi kierować się możliwościami głosowymi dzieci.

Ostatnia fazą rozwojowa głosu jest okres mutacji, który przypada na ostatnia klasie szkoły podstawowej. Głos dziecka w tym czasie rozwija się nadal, aż do osiągnięcia pełnego i stałego głosu dorosłych, a mutacja jest tylko jednym z ogniw całego cyklu rozwojowego. Ażeby dziecko normalnie i prawidłowo przechodziło okres mutacji należy jego organa głosowe już wcześniej do tego przygotować.

Kształcenie głosu śpiewaka jest procesem długotrwałym i bardzo złożonym. Jednak w kształceniu głosu dziecka należy zachować dużą ostrożność, pamiętając, że aparat głosowy dziecka nie jest jeszcze dojrzały i znajduje się przez cały czas nauki szkolnej w trakcie rozwoju.

Jedną z umiejętności, którą dziecko powinno poznać to właściwa postawa podczas śpiewu. Warunkiem dobrej emisji głosu jest prawidłowy oddech, rozluźnienie mięśni, zupełna swoboda ciała. Nieprawidłowa postawa utrudnia lub wręcz uniemożliwia śpiewanie. Istotnym warunkiem prawidłowej emisji jest opanowanie wydechu. Oddychanie przebiega dwufazowo: występuje tu wdech i wydech. Na każdą z tych

dwóch faz przypada w zasadzie taki sam czas. Jednak podczas śpiewania wdech staje się szybki, zaś wydech wydłuża się.

Przy oddychaniu istotną rolę pełni przepona, jej skurcz przy wdechu powoduje zwiększenie objętości klatki piersiowej, rozkurcz – zmniejszenie, przy którym następuje wydech. Wyrabianie umiejętności oddechu jest kluczem do długich, ładnych fraz, nieprzerywanych linii melodycznych.

W emisji głosu biorą udział także mięśnie krtani, szyi, gardła i języka. Należy dążyć do ich maksymalnego rozluźnienia. Wszelkie ich napięcia, skrępowanie są przyczyną przesunięć krtani, a w konsekwencji wadliwej emisji. Uczucie wysiłku może zniechęcić dzieci do śpiewu.

Głos staje się nośny dzięki działaniu rezonatorów: piersiowego i głowowego. W śpiewie dziecka szczególnie ważne jest uaktywnienie rezonansu głowowego. Rezonans ten powstaje już przez wejście fali głosowej do jamy ustnej, skąd przechodzi do kości czaszki i zatok. Najsilniej rezonuje przednia część czaszki: kość czołowa, sitowa, kość szczęki górnej, kość klinowa i liczne zatoki. Aby fala głosu tu właśnie znalazła rezonans, musi być „skierowana do przodu”. Jest to umiejętność trudna do opanowania, a świadomość jej musi łączyć się ze świadomością słuchową. Ścisły związek z rezonansem ma prawidłowa artykulacja. Zachodzi ona wtedy, gdy samogłoski powstają we właściwym rezonatorze jamy ustnej, wtedy dopiero otrzymują czyste, charakterystyczne dla nich zabarwienie.

Bardzo ważna jest też dykcja. Trudniejsze słowa i sylaby piosenek powinny być doćwiczone, aż zostaną wypowiedziane dokładnie i swobodnie zabrzmia.

Zwracamy także uwagę na dynamikę. Nie wolno nadużywać głosu dziecka, nigdy nie należy żądać głośnego śpiewu, jednak należy uczulić je na zmiany dynamiczne w obrębie od mf do p.

Wszystkie wymienione wyżej warunki poprawnej emisji wpływają na czystość intonacji. Zależy ono od dobrego słyszenia, wyobraźni muzycznej oraz gotowości aparatu głosowego. Praca nad intonacją jest konieczna już od pierwszych lekcji i powinna być konsekwentnie przeprowadzana. Tylko przy wytrwałej pracy efekty są zauważalne.

Należy tak rozwijać zdolności uczniów, aby dla nich kształcenie było zabawą, a śpiewanie wielką radością. Każdy z nas ma ładniejszy głos wtedy, gdy wierzy w siebie i ma świadomość, że robi to dobrze. Głos jest wówczas pełny, silny i dźwięczny.

Bibliografia:

Chaciński J.K.: „Podstawy emisji głosu w procesie kształcenia nauczycieli muzyki”

Lipska E. Przychodzińska M.: „Metodyka wychowania muzycznego”